

Avalik teadaanne[1]

Rahvusvaheline Valuutafond lõpetas 2003. aasta konsultatsioonid Eesti Vabariigiga

Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) juhatus lõpetas 22. oktoobril 2003 artikli IV alusel toimuvad konsultatsioonid Eesti Vabariigiga [2].

Eesti kiire ja edukas ümberkujunemine avatud ja paindliku turumajandusega maaks teeb temast ühe edukama Euroopa Liiduga ühineva riigi. Selle saavutuse alus on arukas makromajanduspoliitika, mis tugineb tasakaalustatud eelarve strateegiale, valuutakomitee süsteemile ja jõulisele struktuurireformile. Eesti ELiga ühinemise referendumi positiivne tulemus sillutab teed ühinemiseks ELiga 2004. aasta 1. mail, kindlustades veelgi neid saavutusi.

Vaatamata suuremate eksporditurgude nõrkusele, jätkub Eesti majanduse edukas areng. Sisemajanduse kogutoodang kasvas 2002. aastal 6% ning seda toetasid nii suured sisemaised investeeringud kui ka tarbijanõudlus. Viimase aja näitajad viitavad sellele, et majanduslik aktiivsus püsis kõrge ka 2003. a esimesel poolel. Tööturg arenes samuti positiivses suunas: hõive kasvas ja tööpuudus kahanes. Inflatsioonitempo on langenud uue madalaima tasemeni, peegeldades impordihindade langust ja ühekordseid positiivseid tegureid, nagu näiteks toiduainete odavnemine.

Eelarve täitumine on olnud väga hea, kuna sisemaise nõudluse kiire kasv on aidanud kaasa oodatust suuremale maksutulude laekumisele. Üldvalitsuse eelarveülejääk oli 2002. aastal 1,2 protsenti SKP suhtes ning eelarve oli jätkuvalt ülejäägiga ka 2003. a alguses, mis võimaldas suurendada valitsuse sääste. Seda vaatamata mitmele lisaeelarvele, riigi kulutuste kiirele kasvule ja jätkuvalle puudujäägile kohalike omavalitsuste tasandil.

Monetaarolude edasine leevenemine aitas kaasa suure raha- ja laenukasvu jätkumisele. Euroala intressimäärade alanemise ning riigi riskipremia languse tagajärjel kahanesid Eesti intressimäärad. Ka hakkasid mõned finantsinstitutsioonid oma turuosa suurendamiseks agressiivsemalt laene väljastama, suurendades veelgi survet laenuintressimäärade languseks, eriti kinnisvarasektoris. Liisingu rahastamise kasv jätkus iseäranis kiiresti. Sellele vaatamata on Eesti pangasüsteem finantsiliselt väga tugev.

Maksebilansi jooksevkonto saldo on oluliselt halvenenud. Kuigi suur jooksevkonto defitsiit peegeldab teatud määral riigi kasvupotentsiaali, on puudujäägi äkiline hüpe 2001. aasta 6%lt 2002. aastal 12,3%ni SKP suhtes muutnud majanduse välisõokkide suhtes tundlikumaks. Jooksevkonto saldo halvenemine on iseäranis murettekitav, kuna seda on saatnud välisotseinvesteeringutega kaetuse kahanemine. Kuigi esialgne informatsioon 2003. a esimese poole kohta viitab sellele, et kate välisotseinvesteeringute näol on uuesti suurenenud, jätkub endiselt suundumus, mida iseloomustab oluliselt suurem defitsiit ja selle mittetäielik kaetus otseinvesteeringutega. Vaatamata sellisele negatiivsele arengule on usaldus valuutakomitee süsteemi vastu endiselt suur.

Käivitatud on kaks olulist struktuurireformi: pensionisüsteemi teine samm, mille eesmärk on asendada põlvkondadevahelisel ümberjaotussüsteemil põhinev pensionisüsteem määratletud panusele tugineva kogumispensioni süsteemiga, ja uue töötuskindlustuse süsteemi sisseseadmine. Teise samba juurutamine oli oodatust märkimisväärselt edukam.

Direktorite nõukogu hinnang

Direktorid tervitasid hiljutise ELiga ühinemise referendumi tulemusi ning Eesti edukat muutumist avatud ja paindliku turumajandusega riigiks. Nad avaldasid lootust, et Eesti varasema edu tugitalad, eelkõige kaalutletud fiskaalpoliitika ja kindlameelne keskendumine struktuurireformidele, jäävad püsima ka tulevikus. Direktorite hinnangul on kõige tähtsam Eesti ees eeloleval perioodil seisev majanduspoliitiline ülesanne tagada majanduse jätkuv ühildumine ELiga, et garanteerida sujuv üleminek eurole, säilitades samas tugeva välispositsiooni.

Direktorite hinnangul on julgustav, et vaatamata nõrgale nõudlusele neis riikides, mis on Eesti peamised kaubanduspartnerid, püsib majanduskasv suhteliselt tugev ja väljavaated on positiivsed. Eesti suurt avatust arvestades võib aga jätkuvalt aeglane majanduskasv Eesti peamiseks kaubanduspartneriteks olevates riikides mõjutada ka Eesti eksporti, tarbijausaldust ja investeerimistegevust. Direktorid väljendasid ka muret, et suur jooksevkonto puudujääk, millega kaasneb selle väiksem kaetus välisotseinvesteeringutega, on suurendanud majanduse haavatavust. Kuigi jooksevkonto rahastamine ei tekita lähitulevikus tõenäoliselt raskusi, ei ole selline suur puudujääk pikemas perspektiivis vastuvõetav.

Direktorid tunnustasid võimude pühendumust kaalutletud fiskaalpoliitikale, mida peegeldab Eesti sihiks olev tasakaalus eelarve. Samas oli enamik direktoreid seisukohal, et suure jooksevkonto puudujäägi tõttu on makromajandusliku stabiilsuse hoidmiseks vaja proaktiivsemat fiskaalpoliitikat. Direktorid soovitasid võimudel seada eesmärgiks tasakaalustatud eelarve saavutamine pigem kogu äri-tsükli raames kui ühe aasta lõikes. Sellest lähtudes tervitasid direktorid valitsuse teadet, et 2003. aastal ei võeta vastu teist lisaelarvet, aga rõhutasid, et eelarveülejätk peaks 2003. aastal olema suurem kui 2002. aastal saavutatud. Seepärast soovitasid nad lasta automaatsel stabilisaatoreil toimida täies mahus ning lükata edasi mõned plaanitud kulude suurendamised.

Direktorid tervitasid võimude ambitsioonikaid fiskaalpoliitikaalaseid algatusi eelseisvaiks aastaks. Samas võib plaan alandada tulumaksumäära koos vanematoetuste samaaegse suurendamisega õõnestada seatud fiskaalpoliitilist eesmärki, eriti arvestades asjaolu, et ootused ELi rahade sissevoolu osas võivad osutuda liialt optimistlikuks. Direktorid hoiatasid ka, et kohalike omavalitsuste möödahiilimine neile seatud laenulemiitidest ning mitteläbipaistvate fiskaaltehingute kasutamine kasvanud kulutuste rahastamiseks, ilma et defitsiiti oleks avalikult nähtavalt mõjutatud, võib ohustada Eesti senist kõrget eelarvealast läbipaistvust ning seda tuleks vältida. Et leevendada survet eelarvele ja kõrvaldada potentsiaalsed moonutused finantsüsteemis, võiks kaaluda eluasemelaenu intressimaksete puhul tehtavate maksusoodustuste ning pangahoiuste intressitulu maksuvabastuse järkjärgulist kaotamist.

Direktorid märkisid, et usaldus Eesti valuutakomitee süsteemi suhtes on endiselt suur. Nad rõhutasid, et Eesti ühinemine fikseeritud valuutakursi tingimustes ERM2ga vahetult pärast ELiga liitumist - nii nagu võimud seda plaanivad - sõltub asjakohase fiskaal- ja struktuuripoliitika jätkuvast rakendamisest.

Direktorid tervitasid võimude jätkuvaid jõupingutusi soodustada finantssektori tugevnemist järelevalve täiustamise abil ning tunnustasid nende püüdlusi ohjeldada suurt laenukasvu selliste meetmetega nagu reservinõude baasi laiendamine ja hea laenupraktika edendamine. Samas rõhutasid nad vajadust olla valvsad ning valmis ajutiselt suurendama usaldatavusnormatiive, kui varade hinnad, eriti eluasemesektoris, järsult tõusevad.

Direktorid tervitasid efektiivsete mehhanismide juurutamist võitluseks rahapesu ja terrorismi rahastamisega. Nad märkisid, et Eesti seadusi on parandatud selliselt, et viia need vastavusse ELi uusimate rahapesuvastaste direktiividega, ja et riigis kehtivad nüüd selgesõnalised sätted, mille kohaselt terrorismi rahastamine on kriminaalkuritegu.

Direktorite hinnangul on tööpuuduse viimase aja kahanemine julgustav, aga nad märkisid, et tööpuuduse määr on endiselt kõrge, eriti riigi kirdeosas. Nad julgustasid võime täiustama veelgi tööturu reguleerimist, soodustama tööjõu liikuvust ja suurendama investeeringuid inimkapitali nii üldhariduse kui kutseõpetuse osas.

Direktorid tunnustasid võime, et nad on esirinnas andmete läbipaistvuse ja edastamise edendamisel. Eesti on ühinenud fondi andmelevistandardiga (SDDS - *Special Data Dissemination Standard*) ning edastab selle raames tähtaegselt majanduse seire teostamiseks olulisi andmeid.

[1] Avalik teadaanne avaldatakse: (I) liikmesriigi soovil pärast lepingupunkti IV alusel peetavate konsultatsioonide lõppemist nende riikide kohta, kes soovivad Rahvusvahelise Valuutafondi seisukohad avalikkusele teatavaks teha. Selle tegevuse eesmärk on tugevdada RVFi järelevalvet liikmesriikide majanduspoliitika üle, suurendades fondi poolt sellele poliitikale antud hinnangu läbipaistvust; ja see toimub

(II) juhatuse otsusel pärast direktorite nõukogu istungil toimunud poliitika arutelu. RVFi raport 2003. a konsultatsioonide kohta Eestiga on samuti avalikkusele kättesaadav.

[2] Rahvusvaheline Valuutafond peab tavaliselt igal aastal artikli IV alusel kahepoolseid diskussioone liikmesriikidega. Fondi esindajad külastavad riiki, koguvad majandus- ja finantsinformatsiooni ning arutavad ametnikega riigi majandusarengut ja -poliitikat. Fondi peakorterisse naasnud, koostavad missiooni liikmed raporti, millest saab alus direktorite nõukogu aruteluks. Arutelu lõpul võtab tegevdirektor nõukogu esimehena kokku direktorite seisukohad ning see kokkuvõte saadetakse edasi riigi ametivõimudele.